

RASMA KURĒNA

Dzimusi: 1938. gada 25. februārī

Mācības: Ainažu pamatskolā, Rīgas Nedzirdīgo skolā

LNS iestājusies 1954. gadā

Darbs: trikotāžas firmā „Māra”

Sabiedriskie nopelni: LNB un Rīgas nodaļas valdē, LNS Domē, Rīgas biedrības Latgales grupas vadītāja, kultūras centra „Rītausma” mākslinieciskajā padomē un pensionāru padomē. Drāmas kolektīva vecākā, Rīgas biedrības Goda biedre, aktīva pašdarbiece un sportiste

LNS Goda biedre kopš 2007. gada

Piecdesmit gadi uz skatuves

Rasma Kurēna — darbīga, radoša un spilgta personība. Visu mūžu viņa raženi nostrādāja savā vienīgajā darbavietā — trikotāžas kombinātā «Māra». Apdāvināta pašdarbības aktrise, deklamētāja, dejotāja, kā arī laba sportiste. Viņa ilgus gadus darbojusies LNS Domē, Rīgas biedrības valdē, kultūras nama “Rītausma” mākslinieciskajā padomē, kā arī bijusi drāmas kolektīva vecākā.

Ilgus gadus piedaloties dažādos Nedzirdīgo biedrības pasākumos un iesaistoties citās aktivitātēs, R. Kurēna allaž ir cilvēku vidū. Viņā kūšā enerģija, radošs gars un doma, viņa allaž grib būt sabiedrībā.

Novērtējot R. Kurēnu kā centīgu un labu sabiedriskā darba darītāju, atzīmējot viņas rosīgo darbošanos un nozīmīgo devumu mākslinieciskajā pašdarbībā, 1997. gadā viņai piešķirts Rīgas biedrības Goda biedres nosaukums, bet 2007. gadā LNS Goda biedra nosaukums.

Sākas Rasma stāsts

«Savu dzīvi esmu veltījusi ne tikai sev, bet arī sabiedrībai. Tas man dod lielu gandarījumu — būt kopā ar saviem likteņa biedriem, kopā dzīvot un kopā darboties.

Esmu dzimusi 1938. gadā Ainažu pagasta «Raddziņu» mājās. Tur, pie Salacas upes, pagāja bērnība un pirmie skolas gadi. Vecāki bija dzirdīgi. Dzirdi zaudēju sešu gadu vecumā pēc smagi izslimotas difterijas, šarlaka un vidusauss iekaisuma. Vairākus mēnešus pavadīju dažādās slimnīcās. Pārcietu ļoti smagu operāciju, ko veica slavenais ķirurgs profesors Pauls Stradiņš. Pēc dzirdes zaudēšanas sākās mana otrā dzīve.

Pirmie skolas gadi

Skolas gaitas sāku Ainažu septiņgadīgajā pamatskolā. Tur sabiju trīs gadus. Laikam mamma nezināja, ka ir arī nedzirdīgo skola. Tad skolā ieradās Izglītības ministrijas inspektors un paziņoja, ka turpmāk man jāmacās kopā ar nedzirdīgajiem bērniem Rīgā. Es biju šokā. Kā, kāpēc man jāiet uz citu skolu, ja tepat labi?! Nemaz nejutu, ka būtu citādāka, jo neviens mani, nedzirdīgu meiteni, ne apsmēja, ne apvainoja.

Biju apradusi ar saviem dzirdīgajiem skolasbiedriem — kopā spēlējāties, mācījāties matemātiku, latviešu valodu un citus priekšmetus, arī krievu valodu. Tikai diktātu nerakstīju. Daudz man palīdzēja sola biedrene. Viņa bija teicamniece un parādīja man, kas jālasa, kādi uzdevumi jāizpilda. Mani, tāpat kā citus,

izsauca klases priekšā lasīt tekstus skaļā balsī. Lai gan mana balss atšķīrās no pārējiem, neviens mani neizsmēja.

Skolotāja bieži ar mani vēl strādāja individuāli un mācīja arī izrunu. Mūzikas stundās skolotājs pacietīgi mācīja pazīt notis un dažādus ritmus. Kāpēc nedzirdīgajiem to nemāca? Viņi var to iemācīties! Manas meitas tēvs, kas arī ir nedzirdīgs, pat iemācījās kādu dziesmu nospēlēt uz klavierēm. Viņa māte bija noalgojusi privātskolotāju, lai viņam mācītu mūziku.

Vēl tagad atceros pirmo dienu, kad mani aizveda uz Rīgas Nedzirdīgo skolu. Pirmo reizi redzēju, kā skolēni sarunājas ar rokām. Tas mani ļoti nobiedēja, sāku raudāt. Ilgi nevarēju pierast pie jaunās skolas. Mani bieži žēloja un galvu glaudīja toreizējais skolas direktors Aleksandrs Pārups. Nedzirdīgo skolā sāku mācīties 4.klasē, bet patiesībā man tur nebija ko darīt — mācību ziņā biju tālu priekšā pārējiem. Toties neko nemācēju nolasīt no lūpām. Nesapratu, ko teica klases audzinātājs Krauze, jo viņam bija maza mutīte.

Biju iedraudzējusies ar klasesbiedreni Mariju Ševjakovu (Rafaloviču), kura man palīdzēja izpildīt klases un mājas darbus. Daudz ko no viņas norakstīju. Bet savā klasē iedzīvoties nevarēju. Pret mani izturējās augstprātīgi, laikam tāpēc, ka biju svešiniece, nemācēju zīmju valodu un biju arī visjaunākā. Starpbrīžos ieguvu draugus no citas, mazākās klases. Viņi mācīja man zīmju valodu, mierināja mani.

Pēc mana lūguma tiku pārcelta uz zemāku klasi, kur mācījās mani jaunie draugi. Salīdzinot ar dzirdīgo skolu, mācību process šeit ritēja ļoti lēni. Stundās garlaikojos, skolotāja man veltīja maz uzmanības, jo ar uzdevumiem tiku galā patstāvīgi. Sapratu, ka skolotājai vajadzēja vairāk strādāt ar tiem skolēniem, kuriem mācības padevās grūti. Skolu pabeidzu 1955. gadā.

Ierādītais ceļš uz Nedzirdīgo biedrību

Mācoties pēdējās klasēs, klases audzinātāja Vera Klēgere veda mūs uz dažādiem Nedzirdīgo biedrības organizētajiem pasākumiem, ļāva piedalīties arī dažādās sporta sacensībās. Tā es iepazīnu nedzirdīgo sabiedrības aktivitātes un zināju, kur pēc skolas beigšanas iet. Paldies Klēgerei par to. Pirms tam domāju, ka pēc skolas beigšanas nedzirdīgos gaida vientuļa, izolēta dzīve.

Skolā biju vāja sportiste, nedejoju, nespēlēju teātri. Kad iesaistījos Nedzirdīgo biedrības dzīvē, ņēmu pretī visu, ko tā piedāvāja, — spēlēju galda tenisu, volejbolu, slēpoju, piedalījos tūrisma pārgājienos un ritenbraukšanas sacensībās. Katru svētdienu biju kopā ar nedzirdīgajiem kādā sporta pasākumā.

Aizraušanās ar sportu

Aizraušanās ar sportu radās, pateicoties biedrības lielajam aktīvistam un entuziastam Aleksandram Celmam. Viņš pats bija aizrāvis ar slēpošanu un trampīnlēkšanu un prata aizraut arī citus. Viņš organizēja slaloma slēpošanu Siguldā. A.Celma vadībā apguvu slalomu. Piedalījāties vissavienības sacensībās un varu palielīties — tolaik pa visu padomiju biju vienīgā nedzirdīgā sievietē slaloma slēpošanā.

Nedzirdīgo klubiņā, kas tolaik atradās Jāņa sētā, pa vakariem pēc darba trenējos galda tenisā. Šis sporta veids nedzirdīgo vidū tolaik bija ļoti populārs. Piedalījāties dažāda mēroga sacensībās. Starp citu, Latvija pirmā noorganizēja PSRS mēroga sacensības galda tenisā. Katru gadu tika organizēts tūristu salidojums, kas notika dažādās Latvijas vietās, kā arī Igaunijā. Nedzirdīgie ar lielu azartu piedalījās šādos pasākumos. Man no tiem laikiem ir daudzas fotogrāfijas. Mums vajadzēja pārvarēt dažādus šķēršļus, ātri uzslīet telti un iekurināt ugunsgrūti ar grūti sadabūjamiem žagariem

un darīt citas lietas. Te bija iekļautas arī orientēšanās sacensības. Atceros, vienreiz neticamā kārtā ieguvi 1. vietu Baltijas republiku orientēšanās sacensībās. Bija tā, ka spēcīgākie sportisti, kas pirmie uzsāka startu, ilgi nevarēja atrast vienu kontrolpunktu. Kamēr viņi to meklēja, tikmēr jau biju klāt un skrēju spēcīgākajiem aiz muguras līdz finišam. Tā kā startu uzsāku viena no pēdējām, man bija labākais laiks.

Neskaitāmas lomas teātra izrādēs

Tajā pašā laikā klubā aktīvi kūsāja mākslinieciskā pašdarbība. Šo darbu vadīja Monika Rublovska. Viņa centās mani pārvilināt uz savu pusi, teikdama: «Kam tev tas sports vajadzīgs? Labāk nāc deklamēt dzejoļus un dejot!» Bet man patika sports, jo varēju kopā ar nedzirdīgajiem interesanti pavadīt laiku, iegūt jaunus draugus, būt citās republikās, kur notika sacensības. Tomēr piekritu kluba pasākumos deklamēt dzejoļus un — ne vairāk. Klubu apmeklēju ļoti bieži. Tur bija tik dažādi pasākumi! Vakaros rādīja arī filmas, notika ballītes. Mana tante, pie kuras dzīvoju, bieži man pārmeta, ka nekad neesmu mājās.

Būdam klubā, tuvāk iepazinos ar Gunu Briedi, vienu no pirmajām nedzirdīgajām aktrisēm Latvijā. Gunai izdevās mani pierunāt spēlēt teātri, un viņa kļuva par manu teātra krustmāti. Mana pirmā loma bija sanitāre izrādē «Atpūtas diena» (1957.gadā). Tā bija komēdija, kas nedzirdīgajiem patika. To izrādīja arī vietējās nedzirdīgo nodaļās un Baltijas republiku mākslinieciskās pašdarbības skatē. Maskavā par šo izrādi ieguvām godalgu.

Vēlāk spēlēju Andas un Baibas lomu izrādē «Pūt, vējiņi». Biju sanitāre izrādē «Tā arī būs», klostera mūķene un kabarē dejotāja muzikālajā izrādē «Sieviešu klosteris». Nevaru atcerēties visas lomas un pateikt, kura man

vismīlākā. Man deva spēlēt dažādus raksturus. Lomu bija patiešām daudz!

Ļoti siltas atmiņas par «Pūt, vējiņi» iestudējumu. To mēs spēlējām daudzus gadus, un man pašai nekad neapnīka. To augstu novērtēja arī dzirdīgā publika. Pabijām viesizrādēs vairākās republikās. Vienmēr mūs uzņēma ar ovācijām. Lai gan izrādes bija latviešu zīmju valodā, krievvalodīgie nedzirdīgie mūs saprata, jo izteiksmīgi kustējāmies uz skatuves. Mūs uzskatīja par profesionāļiem. Toties mēs — latvieši apbrīnojām Krievijas nedzirdīgos, kuri strādāja augsti kvalificētu darbu, piemēram, bija inženieri, skolotāji.

Spīlgtā atmiņā ir uzstāšanās Gorkijas rūpnīcā «ZIL» Krievijā, kur strādāja daudz nedzirdīgo. To noskatījās arī dzirdīgie rūpnīcas strādnieki. Bija tik savīļņojoši iziet milzīgās auditorijas priekšā! Dzirdīgo publika sekoja mūsu izrādei ar lielu interesi, jo viņiem tika nodrošināts tulkojums krievu skaņu valodā. Pēc uzstāšanās mūs veda ekskursijā pa rūpnīcas cehiem, rādīja, kā tiek ražotas smagās kravas automašīnas.

Vai mēs, nedzirdīgie aktieri, apmeklējām dzirdīgo izrādes? Pāris reizes režisore mūs aizveda, lai noskaidrotu, vai luga mums patīk un gribam to paši spēlēt. Tekstu mums netulkoja. E. Elksne iepriekš mūs iepazīstināja ar izrādes saturu un mums bija diezgan viegli un interesanti sekot līdz darbībai uz skatuves. Ja izrāde mums īpaši patika, režisore no paziņu paziņām dabūja lugas manuskriptu, lai mēs to varētu iestudēt.

Mēģinājumi notika divas reizes nedēļā. Toreiz cienījām citu cilvēku laiku un mēģinājumus apmeklējām kārtīgi. Parasti jauno lugu sākām iestudēt septembrī un martā — Teātra dienā nodevām skatītāju vērtēšanai.

Parasti iestudējām stundu, pusotru stundu garu izrādi. Darbs sākās, vispirms kopīgi izlasot un pārspriežot lugas saturu — vai tas ir nedzirdīgiem skatītājiem un

pašiem aktieriem saprotams vai nē. Nesaprotamie teksti un vārdi tika aizstāti ar citiem, vieglāk saprotamiem. Centāties ātri iemācīties savu tekstu. Vislabāk tekstus iegaumēja Paulis Pavlins un Eleonora Stepaņuka. Viņiem jau pirmajā mēģinājumā teksts bija galvā.

Desmit dejas gadi un dziesmas pēc notīm

Uz viesizrādēm vienmēr braucām kopā ar tautas deju kolektīvu. Skatījies, skatījies, kā viņi dejo, līdz nenoturējos un iestājos arī deju pulciņā. Nodejoju 10 gadus. Dejoju, spēlēju teātri un atradu laiku arī turpināt dzejoļu deklamēšanu. Sākumā dzejoļus izpildījām tika deklamēti bez muzikālā pavadījuma. Tekstu lasīja toreizējā Nedzirdīgo biedrības priekšsēdētāja vietnieka Jāņa Barisa sieva Valda Lediņa. Vēlāk nāca akordeona pavadījums, ko izpildīja vājdzirdīgais zēns Rimants Zemribs, kas spēles iemaņas bija apguvis Valmieras skolā. Tolaik šajā skolā darbojās skolēnu orķestris, kas piedalījās arī Nedzirdīgo biedrības mākslinieciskās pašdarbības skatēs.

Ar deklamāciju «Dziesma nenosalst» uzstājos klavierpavadījumā. Tā kā mūziku nedzirdu, liku lietā dzirdīgo skolā mūzikas stundās iegūtās zināšanas. Skatoties notīs, zināju, kādā tempā vajadzēja deklamēt šo dziesmu. Man patīk skatīties, kā citi izpilda melodeklamācijas, it īpaši tās dziesmas, kurām zinu notis. Tad dzirdu mūziku skanam sevī.

Vienīgā darbavieta

Lai gan klases audzinātāja vēlējās, lai mēs pēc skolas beigšanas turpinātu mācīties Lietišķās mākslas vidusskolā, biju spiesta strādāt, jo mana mamma bija smagi slima. Vajadzēja pašai pelnīt sev iztiku un uzturēt arī mammu. Atradu darbu trikotāžas kombinātā «Māra», kur strādāju par adītāju. Tā kļuva par manu vienīgo darbavietu, kur nostrādāju līdz aiziešanai pensijā. Vadība

bija ļoti pretimnākoša un ļāva braukt uz neskaitāmiem sporta pasākumiem, piedalīties viesizrādēs. Brīvdienās atstrādājām nokavētās dienas, jo toreiz bija ļoti svarīgi izpildīt plānu. «Mārā» bijām vairākas nedzirdīgās. Nodibinājām savu biedrības pirmorganizāciju.

Laiki mainījušies

Tagad man pietrūkst pašdarbības skates, kādas rīkoja agrāk. Toreiz katra uzstāšanās tika vērtēta, un tas pasākumam piešķīra sacensības garu un intrigu: kurš tad uzvarēs? kuram būs augstāks vērtējums? Pirms skates katrā nodaļā tika veikta atlase un uz Rīgu brauca labākie. Pašreizējie kultūras pašdarbības festivāli nav slikti, bet laiks padomāt par kaut ko jaunu, piemēram, varētu atsevišķi noorganizēt melodeklamācijas festivālu, iestudēt īsus skečus.

Joprojām enerģijas pilna

Lai arī tagad nekur nestrādāju, brīvā laika man ir maz. Kad vajag, palīdzu savai meitai Ilzei mājas darbos, pieskatu mazdēlus Dāvi un Jāni. Jāaprūpē arī slimā māsīca. Trešdienās dodos uz kultūras centru «Rītausma» klausīties «Jautrītes ziņas», kur zīmju valodā uzzinu visus aktuālos jaunumus gan Latvijā, gan pasaulē. TV skatos maz, jo raidījumiem nav subtitru. Bet ar aizrautību sekoju līdzī šoviem, kā, piemēram, «Dejo ar zvaigzni». Tik daudz tur emociju, acīm ko redzēt! Jaunumus izlasu arī TV teletekstā. Jābrauc arī uz teātra mēģinājumiem, jo drāmas kolektīvā režisore man vienmēr piedāvā kādu lomu. Noorganizēju arī drāmas kolektīva 60 gadu jubilejas pasākumu. Nekad nebiju kaut ko tamlīdzīgu darījusi, bet, pateicoties visu aktieru atsaucībai, pasākums izdevās godam. Tagad būtu jādomā par nedzirdīgo drāmas kolektīva vēstures dokumentāciju. Man uzticēts arī Latgales grupas vadītājas amats. Turpinu darboties «Rītausmas» pensionāru padomē. Darāmā ir daudz!» **I.I.**

«Tagad laiki mainījušies. Man ir sāpīgi noskatīties, ka mēs, nedzirdīgie, neesam kopā. Jaunieši darbojas atsevišķi no vecākās paaudzes cilvēkiem. Liekas, ka viņi attālinās no mums. Kultūras centrā «Rītausma» galvenokārt redzu pensionārus. Ļoti gribētos, lai visi kopā organizētu dažādus pasākumus, sadarbotos. Kad sāku darboties nedzirdīgo organizācijā, biju jauna un biju kopā ar vecākiem cilvēkiem. Bija tik jauki un interesanti mums visiem — dažādu paaudžu ļaudīm.»

